

Saimaannorppa on Saimaatakin vanhempi – vastine Raimo Ihalaisen mielipidekirjoitukseen

Raimo Ihalainen avaa käsitystään saimaannorpan evoluutiohistoriasta ja uhanlaisuudesta mielipidekirjoituksessaan (Puruvesi-lehti 16.11.2023). On kovin ilahduttavaa, että kirjoittaja on perehtynyt alan tutkimustietoon, mutta korjaamme tässä kuitenkin muutaman merkittävimmän väärinkäsityksen kirjoituksessa.

Vuoksi syntyi tuhansia vuosia Saimaan jälkeen, alle 6 000 vuotta sitten; tätä ennen Saimaan vedet laskivat Perämereen. Vuoksi on hylkeiden muuttoreittinä varsin epätodennäköinen. Kuten kalevalaisessa kansanrunoudessakin todettiin - jo paljon ennen voimalaitoksen rakentamista - ”ei ole yli käynyttä Imatran”. Imatrankoski on ollut täydellinen este jopa Laatokasta nouseville lohille ja taimenille. Vuoksea huomattavasti luonnollisempi vaihtoehto olisikin se, että norpat olisivat jääneet eristyksiin, kun Saimaa kuroutui irti Itämeren altaan vesistä n. 10 000 vuotta sitten. Saimaannorpan ja sen lähisukulaisten DNA-tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että saimaannorpan historia on tätäkin pidempi ja myös mutkikkaampi.

Eri tutkimuksissa tehdyt DNA-analyysit osoittavat selkeästi kuinka erilainen saimaannorppa on verrattuna kaikkiin muihin norppiin. Laajoissa koko perimän analyysissä saimaannorpat eivät ole lähimpänä Laatokan tai Itämeren norppayksilöitä, vaan Jäämeren ja Ohotanmeren norppia. Sama havaittiin Jouni Aspin, Matti Heinon ja kumppaneiden mitokondrio-DNA-merkkeihin perustuvassa työssä, jonka myös Ihalainen kirjoituksessaan mainitsee. Toisin kuin Ihalainen päättelee, nämä tulokset sulkevat pois ainakin sen mahdollisuuden, että saimaannorppien esivanhemmat uivat Laatokassa vielä n. 6000 vuotta sitten.

Vaikka saimaannorppa on samankaltaisin Jäämeressä elävien norppien kanssa, on sillä perimässään huomattavan paljon DNA-muotoja, joita ei muista populaatioista löydy, jopa kymmenen kertaa enemmän kuin millään muulla alalajilla. Tämänkaltainen omalaatuisuus ei kehity nopeasti, se kertoo saimaannorpan pitkästä eristyneisyydestä. DNA-analyysien perusteella saimaannorppien esivanhemmat erosivat muista norpista varmuudella kauan ennen Saimaan syntyä yli 10 000 vuotta sitten, ja myös paljon ennen kuin Itämeren, Laatokan ja Jäämeren norpat erosivat toisistaan. Saimaannorppien esivanhemmat eivät siis eläneet Laatokassa, Itämeressä, eivätkä Saimaassakaan, vaan jossain muualla. Todennäköisin vaihtoehto on, että saimaannorpat ovat jääneet muinaisiin jäärviin eristyksiin jääneistä hylkeistä, joiden jälkeläisiä ei enää muualla ole.

Koko Saimaassa elää Metsähallituksen viimeisimmän arvion mukaan noin 480 norppaa, joista Puruvedellä esiintyy noin 15 yksilöä. Norpat jätöksineen eivät tällä, eivätkä isommallakaan norppamäärällä, saastuta Saimaata, koska ne kierrättävät järven omia ravinteita, eivätkä tuo sinne mitään uutta - toisin kuin me ihmiset, jotka toiminnoillamme rehevöitämme vesistöjä.

Kirjoittaja on oikeassa siinä, että saimaannorppa ei ole jääkautinen vaan vielä vanhempi, uskomattoman hieno muinaisjäännö, jonka sattuma on säilyttänyt meidän päiviimme saakka. Tämän pitäisi edelleen korostaa norpan suojelun merkittävyyttä. Ainutlaatuisuutensa lisäksi saimaannorppa on korvaamaton osa Saimaan eliöyhteisöä. Kaiken kaikkiaan Saimaassa elää kansallisaarre, joka ansaitsee kaiken sen suojelutyön, mitä myös paikalliset ihmiset norppansa eteen tekevät. Saimaannorppia on vain Saimaalla ja meidän suomalaisten vastuulla on sen säilyminen myös tuleville vuosisadoille.

Jouni Aspi, *professori, Oulun yliopisto*
Matti Heino, *tutkijatohtori, Helsingin yliopisto*
Miina Auttila, *luonnonsuojelun erityisasiantuntija, Metsähallitus*
Petri Auvinen, *tutkimusjohtaja, Helsingin yliopisto*
Jukka Jernvall, *professori, Helsingin yliopisto*
Mervi Kunnasranta, *yliopistotutkija, Itä-Suomen yliopisto*
Ari Löytynoja, *yliopistotutkija, Helsingin yliopisto*
Tommi Nyman, *dosentti, NIBIO, Norja*
Jukka Palo, *dosentti, Helsingin yliopisto*
Jaakko Pohjoismäki, *tutkimusjohtaja, Itä-Suomen yliopisto*
Mia Valtonen, *erikoistutkija, Luonnonvarakeskus*